

de tussentijd krijgen buitenlandse bedrijven beperkt toegang tot de Chinese markt.

De meeste grote Duitse bedrijven investeerden wel al miljarden euro's in lokale aanwezigheid in China. Duizenden Duitse bedrijven hebben zich in China gevestigd met kantoren en fabrieken.

MENSENRECHTEN

Naast de stevige greep van de staat op de economie worden ook de mensenrechtenschendingen een steeds groter risico. De Amerikanen laten zich veel kritischer dan de Duitsers uit over repressie van burgers in Xinjiang en Hongkong en de bedreigingen van Taiwan.

“Bedrijven hebben deze politieke risico's onvoldoende ingecalculleerd”, zegt Zenglein. “De zwakste schakel van Europa is Duitsland. In Duitsland is het de auto-industrie, en daarbinnen is het VW dat vol heeft ingezet op China. Net als andere Duitse ondernemingen is het met privileges binnengehaald. Maar de tijd van koek en ei is voorbij.”

De autofabrikant maakte in de jaren tachtig van de vorige eeuw al de sprong naar China. Ook BMW en Daimler zijn sterk in China.

Inmiddels verkoopt VW een op de twee auto's in China. In China verkoopt het elk jaar een slordige vier miljoen auto's vergeleken met zo'n 350.000 in de VS. VW heeft een fabriek in Xinjiang, de arme provincie waar de islamitische Oeigoeren massaal worden geïnterneerd in kampen. Sinds dit jaar rollen de SUV's van VW uit de fabriek. Het is geen geheim dat Volkswagen hier auto's maakt, maar wie het op wil zoeken in het jaarverslag van 354 pagina's dik vindt niets over deze productielocatie.

“Je hoort er weinig over, maar de aanwezigheid in Xinjiang is heel problematisch”, zegt Fulda. “Duitse bedrijven lopen door hun aanwezigheid daar een steeds groter risico”, zegt Zenglein.

Niet alleen de Duitse autoindustrie is sterk vertegenwoordigd in China en de Oeigoer-

se provincie. Volgens denktank Merics zijn in de regio ook Bosch, Deutsche Bahn, Boehringer Ingelheim, SAP, Thyssen Krupp, Metro, Lufthansa, Bayer, Fresenius en chemiereus BASF actief.

BASF is zich bewust van de 'sociale problemen' in de regio. Maar het bouwt zijn activiteiten in China flink uit, met een megaproject in het zuiden van China waar een investering van 10 miljard euro voor nodig is.

Siemens staat ook in een morele spagaat. Het werkt samen met staatsbedrijf Chinese Electronic Technology Group (CETC). Volgens Human Rights Watch heeft dit bedrijf voor de bewaking en internering van Oeigoeren systemen geleverd die door de politie worden gebruikt. CETC houdt bovendien de helft van de aandelen in het bedrijf Hikvision, dat ook systemen levert om de Oeigoeren in de gaten te houden.

Siemens-topman Joe Kaeser liet zich onlangs voorzichtig kritisch uit. Maar toen VW-topman Herbert Diess vorig jaar op een autobeurs in Sjanghai werd gevraagd naar de onderdrukking van de Oeigoeren deed hij alsof zijn neus bloedde. Ook Nederlandse bedrijven in China zoals Unilever, DSM en AkzoNobel laten zich niet of nauwelijks uit over verslechterende mensenrechten.

“Het is heel naïef als bedrijven zeggen dat ze verrast zijn door de veranderingen in China”, zegt Zenglein.

Volgens mensenrechtenorganisaties zitten een miljoen Oeigoeren vast in detentiekampen. “Noodzakelijke heropvoedingskampen voor islamitische extremisten”, zegt Peking. Oeigoeren worden ook gedwongen om mijlver te verhuizen om te werken voor Chinese bedrijven die samenwerken met westerse multinationals of toeleverancier zijn.

Samenwerken met China gaat alleen als er geen eisen en lastige vragen worden gesteld, aldus Didi Kirsten Tatlow, een China-expert van de Duitse denktank DGAP. Politici en bedrijven houden zich

'DE OPLEVING VAN CHINA IS INDRUKWEKKEND, MAAR HET HEEFT DE GROEI ELDERS NIET GESTIMULEERD'

NEIL SHEARING VAN ONDERZOEKSBUREAU CAPITAL ECONOMICS

dan ook liever op de vlakte. “Ook de Duitse pers besteedt weinig aandacht aan de problematiek van Duitse bedrijven die actief zijn in Xinjiang”, zegt ze.

Maar de publicitaire druk zwelt aan. De Zweedse kledinggigant H&M heeft onlangs de banden met zijn Chinese leverancier in Xinjiang verbroken vanwege het vermeende gebruik van dwangarbeid.

Dat is niet zonder risico. Peking zorgt er met sancties en de dreiging van sancties geregeld voor dat buitenlandse regeringen en bedrijven in de pas lopen. Daimler heeft zich twee jaar geleden nederig verontschuldigd vanwege een Dalai Lama-citaat in zijn reclame op Instagram.

Merkel wordt verweten dat ze haar oren veel te veel laat hangen naar China én de belangen van grote bedrijven. Andreas Fulda spreekt zelfs van het 'uitbesteden' van het buitenlandse beleid aan het bedrijfsleven. Hij vindt dat Berlijn zich laat inkapselen en veel makkelijker de mensenrechten kan aanspreken dan het nu doet.